

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Мойсеєнко Ірини Павлівни**

**на дисертацію Луцик Марії Василівни на тему
“Управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів
в економіці України”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством.**

Актуальність теми дисертації

Дисертаційна робота Луцик М.В. присвячена дослідженню актуальної і важливої економічної проблеми – розробки теоретико-методологічних основ управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України.

Національна економіка України за оцінками вітчизняних і закордонних експертів потребує розробки та реалізації термінових заходів для виведення із стану рецесії і демонстрації конкурентоспроможності. Оскільки інтелектуальні ресурси є ключовим чинником економічного зростання, то розроблення ефективних механізмів управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів на мікро- і макрорівнях – є актуальною науковою та практичною проблемою.

Здатність країни до ефективного формування та використання інтелектуальних ресурсів визначає можливості її подальшого економічного розвитку на основі переходу до вищого технологічного укладу. Для підприємств інтелектуальні ресурси сприяють забезпеченню конкурентоспроможності на ринку та вимагають створення найбільш сприятливих зовнішніх і внутрішніх умов, що матимуть позитивний вплив на підвищення ролі інтелектуальних ресурсів у соціально економічному розвитку суспільства за допомогою створення відповідного макроекономічного середовища.

20. 10 17 14 15

Наукова новизна одержаних результатів

Основні положення дисертації, висновки і пропозиції сформульовані автором особисто, мають теоретичне та практичне значення і є дійсно новими для вітчизняної економічної науки.

Головні результати дисертаційного дослідження, що визначають його наукову новизну, полягають у такому:

розроблено

- концептуальні основи державного механізму управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України, які визначають завдання, форми, методи, функції, принципи та інструменти, комплексне застосування яких забезпечить інноваційний розвиток відповідно до світових стандартів, за рахунок використання інтелектуального потенціалу суспільства і систематизації інституту спеціалізованого законодавства (с. 152-165);

удосконалено:

- основи ідентифікації об'єктів управління, що забезпечують реалізацію механізму державного управління інтелектуальними ресурсами, а саме: розроблено і запропоновано класифікацію інтелектуальних ресурсів (с. 20), типологію знань (с. 21), визначено видові прояви функцій з їх поділом на мезо-, мікро-, макро- та мегарівні (с. 24) і перелік показників ефективності використання інтелектуальних ресурсів (с.44).

- методичні основи реалізації механізму державного управління системою формування та використання інтелектуальних ресурсів, аналізу елементів інтелектуальних ресурсів, який сприятиме нарощуванню інтелектуальних ресурсів та підвищенню ефективності їх використання, і здатний функціонувати в автономному режимі з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку та забезпечує розширення спектра засобів та методів управління (с.132-152);

отримали подальший розвиток:

- інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації управління в межах якого запропоновано сукупність моделей економіко-математичного моделювання залежності динаміки ВВП від чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи, що дало змогу спрогнозувати динаміку валового внутрішнього продукту на 2015-2017 рр., а також визначити напрям змін ключових компетенцій, щодо формування інтелектуальних ресурсів (с. 72-83);

- принципи структурування інтелектуальних ресурсів та виділено значення ринкової складової, що визначило необхідність розвитку маркетингового інструментарію формування інтелектуальних ресурсів, а саме: організаційної культури, внутрішнього PR, соціальної відповідальності, мотивації, заробітної плати, підвищення кваліфікації та гнучкого робочого часу. Поєднання цих інструментів сприяє створенню методичної основи маркетингового управління інтелектуальними ресурсами в галузях виробництва та умов її ефективного функціонування (с. 45-55);

- інституційні основи управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів з використанням світового досвіду організації управління та визначенням таких пріоритетів: удосконалення нормативно-правової бази управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів; покращення фінансового забезпечення розвитку ІР за допомогою організації ендаумент-фондів; формування «мозкових центрів» та посилення їх взаємодії з органами державної влади; розвиток технологічного переоснащення наукомістких галузей виробництва (с. 117-132).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, що отримано в дисертації Луцик М.В., є достатньою мірою обґрунтованими теоретичними положеннями та аналітичними розрахунками. Результати дисертаційної роботи отримано з урахуванням застосування загальнонаукових і спеціальних

методів дослідження, а саме: системний - для визначення сутності поняття «інтелектуальні ресурси»; графічний - для подання статистичного матеріалу та схематичного відображення низки теоретико-методологічних основ управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів; метод угруповань і класифікацій - для систематизації чинників, які впливають на формування інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем; економіко-математичний метод - для аналізу впливу чинників, які визначають рівень підготовки кадрів і залучення наукових та інноваційних методів роботи на ВВП України; порівняльний - для дослідження зарубіжного досвіду управління інтелектуальними ресурсами.

Представлені у дисертації аналітичні розрахунки та емпірично сформульовані твердження базуються на достатній фактологічній і статистичній базі, офіційних даних міжнародних організацій (Звіт ООН, World Economic Forum), аналізі наукових праць провідних українських та зарубіжних учених, результатах власних досліджень автора.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертанта підтверджено їхньою апробацією та схваленням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах у 2012-2015 рр. (с. 10-11).

Основні результати дисертаційної роботи Луцик М.В. в достатній мірі висвітлені в наукових працях автора. За результатами дослідження опубліковано 24 наукові праці, з них: 8 статей – у фахових наукових виданнях (у тім числі 5 одноосібних) обсягом 4,0 друк. арк.; 4 публікації – у зарубіжних наукових виданнях (у тім числі 2 одноосібних) обсягом 1,79 друк. арк.; 12 праць – в інших виданнях (у тім числі 10 одноосібних) обсягом 1,67 друк. арк. (с. 11).

Основний зміст дисертації якісно структурований за розділами та підрозділами. Висновки є достатньо аргументованими та носять важливий теоретичний і прикладний характер. В цілому, оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації,

можна відзначити високий рівень теоретичного та методичного опрацювання авторкою головних завдань досліджуваної наукової проблеми.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи державного управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів» на підставі оцінки відомих поглядів науковців на інтелектуальні ресурси, розглянуто основні теоретичні концепції, які розкривають сутність терміна інтелектуальні ресурси з позиції філософського, економічного й управлінського підходів (с.14-16); визначено взаємозв'язок понять «інтелектуальний потенціал», «інтелектуальні ресурси» та «інтелектуальний капітал» (с. 13); проведено структурування інтелектуальних ресурсів за різними ознаками та елементами (с.19-20); здійснено класифікацію знань (с. 21) і визначено функції інтелектуальних ресурсів на мікро-, мезо-, макро- та мегарівнях (с. 24); охарактеризовано етапи життєвого циклу інтелектуальних ресурсів (с. 30); описано чинники формування запасів інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем в економіці України (с. 31-38); визначено перелік показників ефективності використання інтелектуальних ресурсів (с. 44); наведено інструменти управління інтелектуальними ресурсами (с. 51-52). Таким чином, сформульовано та описано теоретико-методологічні основи об'єкту управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів.

Для визначення особливостей управління, здійснено діагностику стану формування і використання інтелектуальних ресурсів. При цьому використано методи економічного, фінансового та статистичного аналізу стану використання інтелектуальних ресурсів у вітчизняній економіці (с. 59-61); статистичного аналізу формування інтелектуальних ресурсів та стратегічних загроз для України (с. 62-66); економетричного аналізу рівня підготовки кадрів та залучення наукових і інноваційних методів роботи на ВВП України (с. 72-83). Описано освітні технології формування інтелектуальних ресурсів в Україні (с. 83-99) та оцінено стан відтворення та використання інтелектуальних ресурсів (с. 99-113), що дозволяє визначити

напрями розвитку економіки і змінюють економічну структуру господарського механізму.

У третьому розділі «Удосконалення управління системою формування та використання інтелектуальних ресурсів в Україні» на основі аналізу зарубіжного досвіду організації управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів (с. 117-131), сформульовано напрямки розвитку для економіки України (с. 131-132); запропоновано концепцію управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України (с. 153); описано етапи стратегічного управління інтелектуальними ресурсами в умовах переходу до інноваційної моделі розвитку України (с. 162-164); сформульовано механізм державного управління системою формування і використання інтелектуальних ресурсів (с. 135) для реалізації моделі формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів (с. 145).

Проведена робота, отримані результати і написана дисертація свідчать про творчий дослідницький підхід автора до вивчення особливостей управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України.

Змістове наповнення основної частини роботи відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Автореферат узагальнює та ідентично відображає основні положення, викладені у дисертації.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційна робота є складовою науково-дослідних тем Львівського національного університету імені Івана Франка та Львівського інституту банківської справи УБС НБУ, зокрема: «Оптимізація управління соціально - інноваційними процесами в Україні» (державний реєстраційний номер 0112U004030) і «Фінансова стратегія розвитку економіки та проблеми її

трансформації в умовах виходу з кризи» (державний реєстраційний номер 0111U003781).

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Дисертаційна робота Луцик М.В. містить обґрунтовані наукові положення, узагальнення концептуального змісту, аналітичні розробки, економіко-математичні моделі, висновки і пропозиції, що мають теоретичне і практичне значення.

Поставивши за мету обґрунтування теоретико-методологічних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в Україні, автором вирішено комплекс складних завдань:

- узагальнено теоретичні і методологічні основи управління формуванням та використанням інтелектуальних ресурсів (с. 12-55), уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження проблематики (с. 13-15);
- запропоновано маркетингові інструменти управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в галузях виробництва (с. 51);
- визначено чинники формування інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем і досліджено динаміку та рівень використання інтелектуальних ресурсів у вітчизняній економіці (с.31-38; 62-63);
- діагностовано стан застосування освітніх технологій формування інтелектуальних ресурсів в Україні та здійснено оцінку відтворення та використання інтелектуальних ресурсів в економіці України (с.83-95; 103-110);
- проаналізовано зарубіжний досвід організації управління інтелектуальними ресурсами та наведено перспективи його застосування в Україні (с.117-132);

- розроблено концептуальні основи поліпшення управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів, що забезпечить зростання інтелектуального, духовного, культурного потенціалу суспільства і систематизує інститут спеціалізованого законодавства (с. 152-165);

- побудовано модель формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів в економіці України, що сприятиме впровадженню нових просторових форм інновацій та залучення інвестицій у розвиток інтелектуальних ресурсів (с. 144-152);

- розроблено механізм державного управління формування та використання інтелектуальних ресурсів і розвинуто наукові засади його функціонування (с. 132-144).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичних основ та рекомендацій щодо ефективного управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України.

Положення концепції управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів використані для підготовки пропозицій до проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, зокрема Програми розвитку освіти Львівщини на 2013-2016 рр. (довідка департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації № 01.10/1319 від 13.05.2015 р.). Рекомендації щодо розробки внутрішньоорганізаційного маркетингового інструментарію формування інтелектуальних ресурсів враховані у практичній діяльності ПАТ «Райффайзен банк Аваль» у секторі координації та супроводження навчальних процесів відділу навчання та розвитку персоналу Департаменту персоналу (довідка № 36 01-00-80/25-1912 від 19 травня 2015 р.). Матеріали досліджень застосовуються у навчальному процесі Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України для викладання дисциплін «Інноваційний розвиток підприємства», «Економіка праці і соціально-трудові відносини», «Людський розвиток» (довідка № 01-015/427 від 12.05.2015 р.) та у навчальному процесі на економічному факультеті Львівського

національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін: «Інтелектуальна власність», «Інформаційні системи в управлінні» (довідка № 2953-Н від 22.06.2015р.). При підготовці резолюції конференції «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» пропозиції щодо управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів рекомендовані до впровадження галузевими міністерствами, вітчизняними підприємствами та установами м.Мукачево (№944 від 08.05.2015 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертації та автореферату

Відзначаючи в цілому достатній науковий рівень дисертаційної роботи та обґрунтованість одержаних результатів дослідження, необхідно звернути увагу на наявність певних недоліків і дискусійних положень.

По-перше, у науковій новизні подано пункт уточнено визначення терміна «інтелектуальні ресурси» з позицій філософського, економічного, управлінського та історичного підходів, що дало змогу виділити й обґрунтувати періоди розвитку, їхні особливості (с. 8). Вважаємо, що даний пункт уточнює об'єкт дослідження, але не є науковим положенням, яке потребує теоретичного обґрунтування.

По-друге, у авторефераті дисертації зміст абзацу щодо класифікації інтелектуальних ресурсів (с. 6), не відповідає поданому рисунку (с. 7) щодо класифікації функцій інтелектуальних ресурсів, що може бути віднесено до стилістичних помилок.

По-третє, висновки по першому розділі не відображають теоретичних положень сформульованих і викладених у першому розділі дисертації, що порушує логіку та виконання завдань дослідження об'єкту управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів (с.114-116).

По-четверте, на (ст. 46) дисертації автор розглядає поняття «маркетингове управління ІР» - як сукупність дій і заходів, спрямованих на

забезпечення ефективного планування, організацію, мотивацію процесів накопичення та примноження ІР та їх контролю. Однак, дане твердження розкриває зміст терміну «управління інтелектуальними ресурсами», але не відображає складу та значення ринкових складових інтелектуальних ресурсів і особливостей їх застосування в маркетинговому управлінні.

По-п'яте, дослідження впливу елементів інтелектуальних ресурсів на макропоказники економічного розвитку України становлять значну частину другого розділу дисертації і є основою інформаційно-аналогічного забезпечення прийняття рішень на макрорівні, однак в дисертації послідовно не обґрунтовано вибір елементів інтелектуальних ресурсів для здійснення економетричного аналізу їх впливу на макропоказники, що порушує структуру доказової бази (с. 76).

По-шосте, в рекомендаційній частині, де автор пропонує напрями розвитку інтелектуальних ресурсів на основі використання зарубіжного досвіду управління, не враховано особливості соціально-економічного розвитку, основ когнітології і сучасної парадигми управління, необхідності вибору пріоритетів для забезпечення ефективних системних трансформацій (с. 131-132), тому рекомендації мають дещо декларативний характер.

По-сьоме, механізм державного управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів описаний в дисертації (с. 132), не відображений в концепції управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в Україні (с. 152), що послаблює обґрунтованість вибору моделей, методів та інструментів її реалізації.

Проте вказані недоліки і дискусійні положення в цілому не применшують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження, його теоретичної і практичної значимості.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Луцик М. В. є завершеним і самостійним дослідженням. Вона виконана на високому науково-теоретичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються

новизною, є науково обґрунтовані та мають теоретичну і практичну цінність. У результаті виконаної роботи розв'язано важливу наукову проблему – розробка теоретико-методологічних основ управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України. Це наукове дослідження є актуальним, своєчасним і корисним для студентів, викладачів і практичних працівників. За своїм змістом і якістю дисертація відповідає вимогам ДАК України до дисертацій економічного профілю, а саме вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013р. Це дає підстави зробити висновок, що автор дисертаційної роботи «Управління формуванням і використанням інтелектуальних ресурсів в економіці України» Луцик Марія Василівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів,

Львівського державного

університету внутрішніх справ

доктор економічних наук, професор

І.П. Мойсєнко

